

Двойно убийство въ улицата Моргъ.

отъ

Едгаръ По.

Преводъ отъ френски.

Пролѣтътъ и часть отъ лѣтото презъ 18... година азъ прекарахъ въ Парижъ, гдѣто и се запознахъ съ нѣкой си С. Августъ Дюпенъ. Той младъ господинъ принадлежеше къмъ една много добра, даже прочута фамилия; но поради нѣкъ редъ нещастни случайности, той бѣ толкова непадналъ, щото енергията на характера му не можа да устои, и той престана да се показва въ обществото и да се занимава съ въстановление на богатството си. Благодарение на учтивостта на кредиторитѣ, въ негово владѣние остана една малка частица отъ бащиното му наследство, съ доходитѣ на което той можа, поерѣдствомъ строга економия, да павие на жизненнитѣ потребности, безъ да си позволява обаче каквито и да било излишества, освѣнъ книгитѣ, които въ Парижъ лесно се набавятъ.

Първата ни срѣща стана случайно въ една малка, тъмна читалия въ улицата Монмартръ, гдѣто и двама търѣхме една и съща книга, твърдѣ забѣлѣжителна и твърдѣ рѣдка; това съвпадение ни сблизки. Ний почнахме да се срѣщаме все по-често и по-често. Много ме заинтересува малката му фамилна история, която той ми разказа подробно съ онова увлечение и чистосърдечие, съ оная простота, която е присѣща на всѣки французинъ, когаго говори за своятѣ си работи.

Останахъ също смаянъ отъ удивителната му богата пачетеностъ; при това, азъ бѣхъ увлеченъ отъ чудната горѣцина и жизнеността на неговото въображение. Търсейки въ Парижъ пѣща, които съставляваха единственното ми занятие, азъ видѣхъ, че дружбата на подобенъ човѣкъ е за мене едно безцѣнно съкровище, и искрено му се предадохъ. Най-сетѣ ний рѣшихме да живѣемъ наедно презъ всичкото ми стоене въ тоя градъ; а тъй като дѣлата ми не бѣха толкова занетени, както неговитѣ, то азъ взехъ отгорѣ си грижата да наема и да украси, споредъ своенравната меланхолия на характеритѣ ни, една антична, чудновата къщица, зануствала поради суетѣрието, което ний не удостоихме съ внимание. Ти приличане на развалина и се намираше въ една отдалечена и осамотена частъ на Сентъ-Жерменското предмѣстие.

Ако почина на живота ни въ тая мѣстностъ бѣ извѣстенъ на хората, то безъ друго би ни смѣтали за двама луди, — по всѣка въроятностъ, отъ безреденъ родъ. Нашето уединение бѣ пълно, никой не идваше у насъ. Убожницето ни бѣ тайна, която азъ старателно пазахъ отъ старитѣ си приятели; що се касае до Дюсена, то той отъ нѣколко години бѣ прекъсвалъ да се вижда съ хора и да се показва въ Парижъ. Ний живѣхме само за насъ си.

Приятеля ми имаше нѣкакъвъ чудноватъ характеръ, — какъ по-другоиче да се опредѣли тая му любовъ къмъ нощта, само защото е нощъ, а нощта бѣ негова страсть; — и азъ отъ своя страна споконичко се покорихъ на тая чудноватостъ, както и на всички други негови оригиналности. Нощното божество не можеше да бѣде винаги съ насъ, но ний го приравѣхме. Щомъ се пукнѣше зората, ний незабавно затваряхме гавациѣ на прозорцитѣ си, запалѣхме дѣл мнризливи свѣци, които прѣскаха твърдѣ слаби и блѣди лъчи. При тая блѣдна свѣтлина, всѣки отъ насъ се предаваше на своитѣ си мисли, четѣхме, пиевахме или приказвахме, до като часовника ни извѣстиваше настѣпването на истинската тъмнина. Тогавъ се измѣквахме на улицата и уловени подържка, ний продължавахме дневния разговоръ, като се скитяхме до твърдѣ късо и търѣхме въ безредното освѣтление и въ тъмнината на нѣкой населенъ кварталъ ония безчи-

сленни, уметвенни възбуждения, които спокойната наука не можеше да даде.

Въ подобни случаи, макаръ че богатата идеалностъ, съ която той сѣ надаренъ, трѣбаше да ме подготви къмъ това, азъ не можахъ да не се чужда на собствената аналитическа способностъ на Дюпенъ. При упражнението и той като че осѣщахме нѣкакво остро наслаждение и съ простота разказване за удоволствието, което си доставяше съ това. Съ блѣдна усмивка той ми казваше, че за него повечето хора иматъ по едно малко прозорче до сърдцето си и обикновено таква увърение той придружаваше съ непокървености, удивителни доказателства, проверени съ дълбокото знание на собствената ми личностъ.

Въ такива минути, движенията му биваха студени, расѣяни, очитѣ му устремени въ пространството, а гласътъ му, обикновено богатъ теноръ — се истъичаваше до не възможностъ, обаче не до свършено изгубване на говора и прекрасното словоударение. Азъ не си махвахъ очитѣ отъ него въ тия му промѣнени, и често при това ми идѣше на умъ старата философия за двойствеността на душата — и азъ си представявахъ единъ двойственъ Дюпенъ — Дюпенъ творецъ и Дюпенъ анализаторъ.

Но да не мислите, че слѣдъ всичко казано, имамъ намѣрение да пишемъ романъ или да раскрыя нѣкоя голѣма тайна. Това, което забѣлѣвахъ въ тоя особенъ французинъ, бѣ само слѣдствие на силно упражненъ, а може би и болѣнъ умъ. Но единъ примѣръ ще ви даде най-добро понятие за наблюдателността му по онова време.

Една нощъ ний се скитаме изъ една голѣма мръсна улица близо до Пале-Рояль. Всеки отъ насъ бѣ вдълбоченъ въ собственитѣ си мисли — поне тъй изглеждахме, и около четвъртъ часа никой отъ двама ни не проговори дума. По едно време Дюпенъ непадѣйно испусти тия думи:

— Наистина, момчето е твърдѣ малко, то би било не-намѣтото си въ театъра Варiete.

Неще съмнѣние, отвърнахъ му азъ, безъ да забѣлѣжа отгърво — толкова бѣхъ пренесенъ — съвпадането на думитѣ му съ собствената ми мисль. Минута по-късно, азъ се сѣгнахъ и дълбоко се почудихъ.

— Дюпенъ, — казахъ му азъ твърдѣ сериозно, това е

просто непостижимо за мене. Просто съмъ поразенъ и едвѣмъ мога да вървамъ на чувствата си. Какъ — вий можехте да познаете, че мисля за...? Азъ не довършихъ за да узная сигурно, дали панстина той е позналъ за кого мислѣхъ.

— За Шантили? — довърши той —; защо се спрѣхте? Вий мислено си казахте, че късни му рѣстъ не е подходящъ за трагедията.

Тогѣ бѣ тъмно окова, за което азъ размишлявахъ. Шантили, едновременно кундураджия, отъ улицата Сентъ-Дени, увлеченъ отъ театъра, бѣ изѣзвалъ въ ролята на Кеерсея въ трагедията на Гребиллона; претенциитѣ му възбуждаха смѣхъ въ зрителитѣ.

— За Бога, кажете ми нѣти, — ако има нѣкакъвъ пѣтъ тѣка, — по който вий можехте да проникнете въ моята душа.

Въ сѣщностъ азъ бѣхъ много по-зачуденъ отъ колкото се показвахъ.

— Причината е продавача на овошкитѣ, който ви е докаралъ къмъ рѣшението, че мастора на инчетата нѣма рѣстъ за Кеерсея, нѣто пъкъ за други подобни роли.

— Продавача на овошкитѣ ли? Чудно ми е! — азъ не зная ни единъ продавачъ.

— Человѣкътъ съ когото се сбѣгнахме, когато влизахме въ улицата, — нѣщо преди четвъртъ часъ.

Тогѣа чакъ ми дойде на умъ, че панстина единъ продавачъ, който посѣше на главата си кошница съ ябълки, безъ да иска, насмалко щѣше да ме свали на земята, като минавахме отъ улицата С. въ главната, въ която сега се намирахме.

Но каква свръзка имаше това съ Шантили? Невъзможно ми бѣ да си обясня това.

А пъкъ у Дюена никога не е имало нищо сѣнка отъ шарлатанство.

— Ей сега ще ви кажа — продума той — а за да можете да си представите вѣщо по-ясно, ний ще се постарѣемъ да прослѣдимъ пѣлата върволица на вашитѣ мисли, отъ минутата, когато ви продумахъ — до сѣщната съ въпросния продавачъ. Ето какъ сѣдватъ главнитѣ хапки въ веригата: *Шантили, Орионъ, докторъ Николъ, Енкуррей, стереотипията, улицитѣ и продавача.*

Нарѣдко има хора, които не еж се забавлявали, поне единъжъ презъ живота си, да слѣдятъ течението на мислитѣ си и да търсятъ по кои пѣтица ума имъ е дошелъ къмъ извѣстни нѣкои заключения. Винаги това занятие е пълно съ интересъ, и тия, които за пръвъ пѣтъ го опитватъ, биватъ очудени отъ несвързаността и огромното на гледъ разстояние между точката на тръгването и точката на пристиганнето.

Да еждятъ тогава за удивлението ми, когато чухъ французина да разказва, като какъ е направилъ това, при което трѣбване да се съзнае, че туй, което той говорѣше, бѣ чиста истина.

Той продължи:

— Ако не се лъжа, преди да напуснемъ улицата С..., ний говорѣхме за коне. Това бѣ послѣдната тема на разговора ни. Когато влѣзохме въ тая улица, единъ продавачъ, съ голѣма конница на главата си, стремително се зададе на срѣща ни, и ви блъсна върху купъ каманаци, патрушани тамъ, гдѣто се поправя пѣти. Вий стъпихте на единъ слабо закрѣпенъ камакъ, потилъзнахте се, поожулихте си малко крака, ядосахте се, намръщихте се, избърборахте нѣколко думи, обърнахте се да видите куна и мълчаливо продължихте пѣти си. Азъ не обърнахъ особено внимание на всичко, което правихте, но слѣдението за мене отколѣ е станало единъ видъ потребность.

Очитъ ви бѣха устременн къмъ земята и до нейдѣ съ раздражение разгледваха дупкитѣ и дълбокитѣ брѣзди отъ колелата по пѣти (отъ тука видѣхъ, че вий продължавате да мислите още за каманитѣ), до като стигнахме до малкия пассажъ, така нарѣченъ пассажъ Ламартинъ, гдѣто править опитъ на една дървена улица съ редъ здраво съединени дъски. Тукъ лицето ви се изяви, усмивкитѣ ви се пораствориха и, безсѣмийно, сторн ми се да произнасяте думата *стереотомия*, име употребявано твърдѣ претенциозно къмъ тоя родъ постиланне улици. Азъ знаехъ, че не възможно е, да произнесете думата стереотомия, безъ да не си помислите за атомитѣ и оттамъ за теорията на Енкура, а тъй като не отдавна, въ разговора ни по тоя предметъ, бѣхъ ви споменалъ, какъ неопредѣленитѣ предположения на прочутия гръль, безъ да обърне нѣкой внимание на това, се потвър-

диха съ последните теории за мълнивитъ път на и съ новитъ космогонически открития, то се догадохъ, че вий не ще се съдржете да не последните голѣмото път на Орiona, и не се излъгахъ. Вий последвахте и азъ се увѣрихъ, че точно съмъ прослѣдилъ стъпнитъ на мисълта ви. Освѣгъ това, въ горчивата пропия надъ Шантили, която вчера се появи въ „Музея“, сатирически писателъ, като пазира грубо на преобразуването на името кундураджия, въ тога време, когато си туря сандали, между другото цитира единъ латински стихъ, който често ми е идвалъ на умъ. Некамъ да кажа за стиха:

Perdidit antiquam litera prima sonum

Бѣхъ ви казвалъ, че той много добръ може да се приложи къмъ Орiona, който въ старо време се пиеваше Урионъ, и поради особената ѣдкость на тая расирава, бѣхъ увѣренъ, че не сте я забравили. Сжко бѣше явно, че вий не можехте да не съедините двѣтъ понятия за Орiona съ Шантили. Тая асоціація на идентъ, азъ познахъ по усмивката, която се показа на лицето ви. Вий се смѣхте на несполуката на бѣдното кундураджийче. До тогава вий върѣхте стугуменъ, но въ това време вий се неправихте, до колкото си можехте. Бѣхъ увѣренъ, че мислехте за злощастния ръстъ на Шантили. Именно тая минута азъ пресѣкохъ мислитъ ви и забѣлѣзахъ, че панетна тоя Шантили е недоносче, и по нѣмне да си е на мѣстото въ театъра Вариеге.

Малко време подиръ тоя разговоръ, като преслѣдвахме последния вечеренъ номеръ отъ *Сждебенъ Вѣстникъ*, събдующитъ редове обѣрнаха особено нашето внимание.

„Едно чудно двойно убийство.“ — Тая заранъ около три часа, жителитъ отъ квартала Сенъ-Ронъ бѣха събудени отъ продължителни викове, които като че излизаха отъ четвъртия етажъ на една къща въ улицата Мортъ, въ която, както бѣ известно, живееше една госпожа на име Есепане съ дъщеря си госпожица Камилла Есепане. Събдъ безплодно бавение да се отвори съ добро, портата биде счупена и осем или десетъ събди влѣзоха вътрѣ, придружени съ двама жандари.

Обаче викотъ се спрѣха. Но въ минутата, когато хората безъ редъ бѣха навлѣзли въ първия етажъ, можахъ да

се чуятъ два, а може би и повече гласа, които като че ли силно се караха и пълзаха отъ вътрѣшнитѣ стѣни на кѣщата. Когато влѣзоха въ втория ватъ, шума съвсѣмъ се прекъсна и всичко бѣ тихо. Съсѣдитѣ се разплитѣха изъ стѣнитѣ. Като влѣзоха въ една широка стая на четвъртия ватъ, вратата на която чушиха, тъй като бѣ заключена отвътрѣ, тѣ се намѣриха предъ една ужасна, загадочна картина.

„Стаята бѣ въ необяснимъ безпорядѣкъ, — гдѣто погледнениѣ столове почупени и разпилѣни. Само единъ креватъ бѣ на мѣстото си, дюшецитѣ на който бѣха наизвадени и захвърлени на земята. На единъ столъ бѣ намѣренъ единъ бръсначъ, облитъ въ кърви, до пещта три дълги снопа сиви косми, като че ли съ сила истрѣгнати заедно съ коренитѣ имъ. По дъскитѣ се търкалѣха четири напалеона, една обича отъ тоназъ, три голѣми сребърни лѣжници, три по-малки отъ алжирски металъ и двѣ сандъчета, въ които имаше около четири хиляди златни франка. Въ единъ ватъ всичкитѣ чекмеджета на една скрина бѣха наизвадени и повидимому ограбени, макаръ че имаше нѣща съвършено непожтнати. Едно малко желязно сандъче бѣ намѣрено подъ постилкитѣ на кревата (не подъ самия креватъ); то бѣ отворено съ ключето на бравата — то съдържае само нѣколко стари пиеси и други незначителни книжа.

„Нѣмаше нито дирѣца отъ госпожа Еспане, но извънрѣдно много сажди се забѣлѣжа въ прѣстената соба. Прегледаха кумини, и за несказване ужасно нѣщо! — отъ него извадиха тѣлото на госпожницата Еспане, насила напъхано съ главата на долу, доста дълбоко въ тѣената дупка. Тѣлото бѣ още съвършено топло. При разглежданieto му се забѣлѣжаха множество рани, причинени безъ съмнѣние отъ усиленото да се напъха въ печката, а сѣщо и да се извади отъ нея. Лицето на нѣколко мѣста бѣ дълбоко порѣзано, гърлото бѣ покрито съ дълбоки рани, съ тъмно-сини пътна и дълбоки дѣри отъ покте, като че ли умрѣлата бѣ удушена.

„Слѣдъ подобно изслѣждане на цѣлата кѣща, при което нищо ново не се откри, съсѣдитѣ влѣзоха въ едно малко дворче задъ кѣщата, послано съ камъни. Тукъ лѣжение плоското тѣлото на старата жена, съ толкова искусно прерѣзано гърло, щото когато го дигнаха, главата съвършено се

отдѣли отъ трупа. Тѣлото, както и главата бѣха страшно обезобразени, и послѣдната еднакъ мѣзане на човѣчески образъ.

„Всичката тая работа е една ужасна тайна, отъ която и до сега до колкото ни е извѣсто, не е открита нито една ръководяща дия.“

Слѣдующия номеръ съдържае тия допълнителни подробности:

„Драмата въ улицата Моргъ. — Доста голѣмо число хора сѫ вшитани по тоя ужасенъ и необикновенъ случай, но нищо, восто да хвърлимъ погледъ малко сътлѣна върху тая работа, не е издирено. Тукъ прилагаме полученитѣ показанни.

„Перачката, Паулина Дюбургъ показва, че познавала жертвитѣ отъ преди три години, и ги е прала презъ всичко тоа време. Старата жена и дъщеря ѝ, до колкото тя е могла да забѣлѣжи, живѣли добръ во между си и били твърдѣ предупредителни една къмъ друга. Добръ си плацали. Тя не хоще нищо позежително да каже за тѣхния животъ и за сръдстата имъ. Мисли, че госпожа Еспане се занимавала съ грачуване. Минавала за жена съ пари. Никога не е сръщала човѣкъ у тѣхъ, когато занасѣла или земала праве. Вѣрно е, че тѣя жена вѣмала слуга. Струва ѝ се, че само горели гатъ е билъ утѣмелъ — долнитѣ стан били празни.

„Шеръ Моро, тютюнджия, показва, че обикновенно той имъ е доставялъ по малко количество тютюнь, но вѣкога на прахъ. Родеиъ е въ сѣщия кварталъ и винаги е живѣлъ въ него. Песейката съ дъщеря си отъ десетъ години живѣяла въ къщата, гдѣто бѣха намѣрени тѣлата имъ. Отгърво въ нея е живѣялъ единъ бижутиеръ, който отъ своя страна давалъ отдѣлни стан на други хора. Къщата принадлежала на госпожа Еспане, която, твърдѣ разсърдена отъ кривинина си, който бѣ непокъртилъ къщата, прекъснала да я дава подѣнаемъ. Горната жена отъ старостъ била се вдѣтелна. Свидѣтели видѣли дъщеря ѝ петъ шесть пѣти въ разстояние на шесть години. И дѣтѣ живѣли твърдѣ осамотено, минавали за състоятелни. Отъ събѣдитѣ си е чувалъ, че госпожата била врачка, но той не вѣрва това. Той никога не е видѣлъ гѣкой да влиза у тѣхъ, освѣтъ разселенъ единъ-два пѣти и доктора осемъ-десетъ пѣти.

„Мнозина отъ съседитѣ показаватъ сѣщото. Никой не е виждалъ да влиза нѣкой у тѣхъ. Не се знае, дали жената и дъщерята сѣ имали жиеи роднини. Канацитѣ на прозорцитѣ къмъ улицата нарѣдко се отваряли. Ония къмъ двора сѣщо бивали затворени, освѣтъ прозорцитѣ на най-крайната стая въ четвъртия катъ. Къщата била доста хубава и не много въхта.

„Нисдоръ Мюзе, жандаринъ, показва, че билъ повиканъ каждъ три часа сутринта, и че при портитѣ сварилъ около тридесетъ души, които се мъчали да влѣзатъ вътрѣ. Той я строшилъ съ единъ щикъ, а не съ колъ. Отворилъ я безъ мъка, защото се състояла отъ двѣ половини не затиснати нито долу, нито горѣ. Виковетѣ се продължавали, до като се строшиха вратата, слѣдъ което тѣ изведиждъ се прекратили. Виковетѣ като че ли излизали отъ едно или много гърла, причинени отъ най-силни страдания и били твърдѣ високи, продължително-прекъснати и не стремителни. Като се покачилъ по стълбата и миналъ първия катъ свидѣтели чулъ два гласа, които твърдѣ натъртено и високо се карали: единия гласъ билъ дебелъ, грубъ, другия по-тънъкъ съвсѣмъ особенъ гласъ. Първия произнесель нѣколко думи — говоръ на единъ французинъ. Безъ съмнѣние гласа не билъ женски. Той можалъ да схване думитѣ: *sacré* и *diable* Тънкия гласъ принадлежалъ на чужденецъ. Не знае певѣрно дали гласа е билъ мъжки или женски. Той не можалъ да разбере говора му, но предполага, че е принадлежалъ на испанецъ. Той свидѣтель описва състоянието на стаята и на тѣлата така, както сме ги описали вчера.

„Хенрихъ Дювалъ, съседъ, единъ видъ златаръ, казва, че е единъ отъ ония, които първи сѣ влѣзли вътрѣ. Потвърждава изобщо показанията на Мюзе. Щомъ влѣзли вътрѣ, затиснали добръ портата отвътрѣ, за да спрѣтъ нахлуването на тълпата, която, безъ да се гледа на ранния часъ, все повече и повече се натрупувала. Тънкия гласъ, снереждъ мнѣнието на свидѣтели, билъ на италианецъ. Въ всѣкой случай не на французинъ. Не знае, павѣрно, дали гласа е билъ женски, което сѣщо е възможно. Свидѣтели не е запознатъ съ италианския езикъ, той не можалъ да различи думитѣ, но по интонацията на гласа вѣрва, че принадлежалъ на италианецъ. Свидѣтели познава госпожа Еспане и дъщеря ѝ. Нѣколко

пакти е говорилъ съ тѣхъ. Увѣренъ е, че гласа не принадлежатъ ни на една отъ жертвите.

„Оденхеймеръ, гостилничаръ; свидѣтели самъ се яви. Не знае френски и допроса се извърши съ помощта на единъ преводачъ. Роденъ е въ Амстердамъ. Минувалъ е покрай, къщата, когато се чули виковетъ, които траяли нѣколко минути, може би десетъ. Виковеъ били продължителни, високи и твърди страшни, — сърдцераздирателни рикове. Оденхеймъ е единъ отъ ония, които вѣзли вътрѣ. Той потвърждава предидущитъ показания, освѣтъ една точка: увѣренъ е, че гласа принадлежатъ на французинъ. Не е могаль да схване отдѣлни думи, говорѣли високо и бърже — съ неравенъ гласъ, който изразивалъ въ едно време и страхъ и сърдня. Гласа билъ по-скоро рѣзкъ, отколкото остъръ. Не може да се каже, че е билъ съвсѣмъ остъръ гласъ. Дебелия гласъ на нѣколко пакти произнесълъ: *sacré* и *diable* и единъ пактъ *mon Dieu*!

„Юлий Миньо, банкеринъ отъ фирмата Миньо и Синъ, улица Делоренъ. Той е най-стария между Миньо. Госпожа Еспане е имала нѣкъся-друга пара. Той билъ ѝ отворилъ една смѣтка преди осемъ години презъ пролѣтата. Тя често е помѣствала у него малки суммици. Той нищо не билъ ѝ давалъ до преди три дена, когато тя самолично отишла да иска сума отъ четири хиляди франка. Тия пари ѝ се платили въ злато, предадени на единъ разселенъ да ги занесе у тѣхъ.

„Адолфъ Лебонъ, разселенъ при Миньо и синъ, показва, че въ въпросния день, къдѣ пладиъ, той придружилъ г-жа Еспане до къщата имъ съ четири хиляди франка въ двѣ сандъчета. Щомъ отворили вратата посрѣщнала ги госпожица Еспане и поела едното сандъче, до като старата вземала отъ него другото. Той имъ се поклонилъ и изтѣзалъ. Не е забѣлявалъ въ това време никого на улицата. Улицата е много отстранена, тиха.

„Вилиамъ Бирдъ, шивачъ, показва, че е единъ отъ ония, които вѣзли вътрѣ. Той е англичанинъ, живѣлъ отъ двѣ години въ Парижъ и е единъ отъ първитъ, които били се покачили по стълбата. Чулъ е гласовеъ, които сѣ се карали. Дебелия гласъ принадлежатъ на французинъ. Можаль е да различи нѣколко думи, но не може да си ги припомни.

Явно различни думи: *sacre* и *mon Dieu*. Въ същото време чулъ шумъ, като че ли отъ борба на много хора, — тропотъ и събаряние на пѣща. Острия гласъ билъ много силенъ, по-силенъ отъ гърмъ. Увѣренъ е, че гласа не е принадлежалъ на англичанинъ, ко струва му се на нѣмецъ. Може да е билъ и женски. Свидѣтеля не знае нѣмски.

„Четирма, по-долу означени свидѣтели, бѣха позивани отъ ново и показаха, че вратата на стаята, гдѣто бѣ намѣрено тѣлото на госпожа Еспане когато я отварѣли, била заключена отвътрѣ. Венчко било съвършено утихнало: нито стонове, нито пѣкакъвъ шумъ. Като счунили вратата никого не намѣрили вътрѣ.

„Прозорцитѣ на крайщата стая и на онай къмъ двора били добръ затворени отвътрѣ. Вратата между тия стая била затворена, ко не съ ключъ. Вратата на стаята предъ пруста била заключена отвътрѣ. Една малка стаячка при влизанieto въ пруста въ четвъртия катъ незаключена, съ полуотворена врата. Тая стая била патруирана съ вѣхти кровати, сандъци и др. т. Венчки тѣ били растваряни и старателно прегледани. Ни едно кѣтче на кѣщата не е останало не прегледано. Прегледали и куминитѣ. Кѣщата е на четири ката съ мансарди. Венчкитѣ кумини парочно пречислени. Капакъ на тавана затворенъ и добръ закованъ съ гвозди: по видимоу не е отворенъ съ години. Свидѣтелитѣ се различаватъ въ опредѣленieto на времето между минутата, когато се чули гласовѣтъ и онай, когато бидоха се счунили вратата на стаята. Нѣкои го опредѣлятъ като твърдѣ кжес: двѣ, три минути, — други неть. Вратата сж счунени съ голѣма мжка.

„Алфонсо Гарцио, предприемачъ на тържественни погребения, показва, че живѣе въ улицата Моргъ. Роденъ въ Пенанция. Той е единъ отъ ония, които бѣха влѣзли въ кѣщи. Не се е качвалъ по стѣбата. Ималъ твърдѣ деликатни нерви и го е било страхъ отъ силно потрясепие. Чулъ е гласовѣтъ, които сж се карали. Дебелия гласъ принадлежалъ на французинъ. Не можалъ да схване за какво сж приказвали. Острия гласъ принадлежалъ на англичанинъ: увѣренъ е въ това. Свидѣтеля не знае английски, по сжди по произношението.

„Алберто Монгачи, сладкартъ, показва, че е отъ пър-

вигѣ, които се изскачали по стълбата. Чулъ е гласовѣтъ. Дебелия — принадлежалъ на французинъ. Различилъ е нѣколко думи. Человѣка като че предумвалъ нѣкого. Не можалъ да разбере говора на острия гласъ. Говора билъ много бързъ и прекъснатъ. Смѣталъ го за русинъ. Свидѣтели потвърждава предидущитѣ показания, признава се, че не е приказвалъ ни съ единъ русинъ.

„Нѣколко повикани свидѣтели увѣряватъ, че куминитѣ отъ четвъртинъ ватъ сж твърдѣ тѣсни за да може да се провре единъ человѣкъ. Когато се е говорило за чистене на кумини, искало е да се каже, че е извършено съ цилиндрически четки, употребявани за чистене на кумини. Тия четки сж прекъснати въ всичкитѣ дупки на кжицата. Задъ кжици нѣма никакво мѣсто за микуване, което би могло да послужи за избѣгването по убиеца, до като свидѣтелитѣ се покачвали по стълбата. Тѣлото на госпожица Еснани било толкова добръ пхнато въ кумини, щото станали потребни общи усилки на четирма или петима свидѣтели за да го извадятъ отъ тамъ.

„Павелъ Дюма, докторъ, свидѣтелствува, че е билъ повиканъ много рано за да изелѣдва тѣлата. Тѣ биле прострѣне върху желѣзата на кревати въ стаята, гдѣто е намѣрена госпожица Еснани. Тѣлото на младата жена било силно паранено съ слѣди отъ прѣсти. Тия знакове се обяснявали достатъчно съ вкарването на трупа въ кумини. Гърлото особено обѣлъно. Мѣстото до брадата много порѣзано, съ редъ сини обѣлъни, види се вслѣдствие на патиска отъ прѣститѣ. Лицето много обезобразено, съ некокнали очи. Езика прерѣзанъ на половина. Една широка рана зѣла до стомаха, произведена, по всѣка вѣроятность, отъ силно ритване. По мѣстинето на доктора, госпожица Еснани е задушена отъ едно или отъ много неизвестни лица.

„Тѣлото на майката страшно измѣчено. Всичкитѣ кости на дѣвената ржка и крака сж строшени. Дѣното ребро и бедро и ребрата отъ сжицата страна сж строшени на дребни кокалчета. Цѣлото тѣло страшно поранено и обезобразено. За чудение, какъ е могло подобно тѣло да се носи. Само особено дебело дърво, или широко желѣзо, или нѣкое тѣжко, тажко оръдие е могло да направи подобно нѣщо и при това съ ржка на извървѣдно силенъ человѣкъ. Съ каквото и да било оръдие, никоя жена не би могла да нанесе подобни

удари. Главата на покойната, когато пристигналъ свидетеля, била съвършено отдѣлена отъ трупа, и както и другитѣ части удивително смазана. Гърлото види се, е било прерѣзано съ много остъръ инструментъ, твърдѣ възможно съ бръсничъ.

„Александръ Етненъ, хирургъ, билъ повиканъ едновременно съ Г. Дюма за да прегледа тѣлото; потвърждава свидетелството и мѣстието на Дюма.

„Макаръ, че още много други лица сж повикани и допросени, те е получено никако ново важно показание. Иного по-таинствено и по-заплѣтено убийство не се е случвало въ Парижъ.

„Полицията е въ пълно неудоумѣние, — нѣщо необикновено при подобни случаи. Не възможно е да се намѣри нито една диря по тази работа.“

Вечерното издание извѣстияше, че въ квартала Сепъ — Ронъ царува продължително вълнение, че мѣстата сж изслѣдвани втори пѣтъ, свидетелитѣ отново испитвани, по всичко безъ послѣдствие. Обаче една притурка извѣстияше, че Адолфъ Лебонъ, разселения при банката, билъ арестуванъ и затворенъ, макаръ че въ показанията е имало нищо което да хвърли пѣкаква вина отгорѣ му.

Дюненъ, като че ли съ особенъ интересъ слѣдеше хода на това дѣло нове на изгледъ, понеже нищо не говорѣше върху него. Само слѣдъ извѣстията въ вѣстника за затварянието на Лебона, той ме запита, какво е мѣстието ми за това двойно убийство.

Азъ му казахъ, че както цѣлия Парижъ, сжщо и азъ гледамъ на него, като на неразрѣшима тайна, че не предвиждамъ никаква възможность да се издиря убиеца.

— Не трѣбва да съдимъ за възможность, — каза Дюненъ, — по това първобитно слѣдствие. Парижката полиция съ толкова прехвалената си проникателность е само твърдѣ хитра и нищо повече. Тя дѣйствува безъ метода, за нея има една метода — случая. Хвалитъ се съ мѣрнитѣ си, но често дохождатъ до заключение, че тѣ сж толкова неумѣстни и толкова злѣ припособени къмъ цѣльта, щото човекъкъ неколпо си спомня за г. Жүрденъ, *който притѣгваше домащната и рокля, за да чуе по добръ музиката.* Но нѣкога полученитѣ резултати сж удивителни, по по-големата частъ отъ тѣхъ сж слѣдствие на преслѣдванията и дѣятелностьта. Въ случай ко-

когато тия способности не сѣ прииспособими, плана не сполучва. Напримѣръ бѣ Видокъ добъръ по догадливостта си, имаше търпѣние, но ума му не бѣ доста развитъ, той винаги бъркаше, даже съ горещината на изслѣжданieto си. Той намаляваше силата на зрѣлището си, защото гледане предметъ отъ твърдѣ близо. Той можеше да види двѣ, три точки забѣлѣжително ясно, но именно поради това той изгубваше изгледа на дѣлото въ всичката му цѣлостъ. Такъвъ човѣкъ може да се нарѣче дълбокъ човѣкъ, но истината не бива винаги на дълбокото. Ний я търсимъ въ дълбочината на долината а пъкъ тя е на върха на възвишението.

„При разгледването на небесни тѣла, намиратъ се превъзходни примѣри на подобни заблуждения. Хвърляте бързъ погледъ на една звѣзда. Гледайте я на криго, съ края на ретината (по-чувствителна за слабата свѣтлина отколкото сръдата) и вий ще можете да видите звѣздата най-добъръ, вий ще имате най-вѣрно понятие за нейния блѣсъкъ, който постепенно се замѣглява, колкото по обръщате окоето си къмъ нея. Въ послѣдния случай на зеницата падатъ по-много лъчи, а въ първия, всерияеманieto е по-пълно и чувствителността по-жива. Единъ особено дълбокъ изслѣдвателъ, уморява мозъка и го притъпява.

Възможно е, даже Венера да се изгуби отъ небето, при твърдѣ продължително, твърдѣ съсърѣдоточено, твърдѣ направо гледане.

Що се отнася до убийството, нека го изслѣдваме преди да правимъ заключение. Това слѣдствие ще ни достави до нейдѣ забавление, и освѣтъ това Лебонтъ ми е направилъ единъкъ услуга, за която не искамъ да му остава неблагодаренъ. Ний ще отидемъ на мѣстото на престѣлението и ще го изслѣдваме съ собственитѣ си очи. Азъ познавамъ Г., префекта на полицията, и ний лѣсно ще се едобиемъ съ разрѣшенieto.

Като получихме разрѣшенieto, ний се опяхихме направо къмъ улицата Моргъ. Това е една отвратителна улица, която съединява улицата Ринелийо съ Сепъ—Ронгъ. Изтѣзохме подиръ обѣдъ и когато стигнахме бѣше доста късно, защото мѣстото се намираще много далечъ отъ нашия жилище. Ний изведнѣжъ познахме вѣщата поради голѣмата навалица на отсѣрѣщата страна на улицата, която съ любопитство разглеждаше затворенитѣ каиаци на прозорцитѣ. Къщата, обик-

повенна парижска къща, съ голѣма порта, съ малка плоча отъ едната страна съ надписа на вратаря. Преди да вѣземъ, ний изминахме улицата, закривихме въ една пжтечка и се озовахме задъ къщата. Презъ всичкото това време, Дюпенъ, съ особена подробностъ разгледа околността на къщата, причината на която не можахъ да си обясня.

Ний отново се повърнахме, позвънихме на портата, показахме разрѣшенето, слѣдъ което агентитѣ ни пуснаха да вѣземъ вътрѣ. Ний стигнахме до стаята, въ която бѣ намѣрено тѣлото на госпожа Еспане и въ която още лежаха двѣтѣ тѣла. Безредицата въ стаята бѣ напълно заназена, както се прави обикновено въ подобни случаи. Азъ нищо по-ново не съгледахъ освенъ това, което бѣ описано въ *Съдебния Вѣстникъ*. Дюпенъ внимателно прегледаше всичкитѣ пѣща, както и тѣлата на жертвитѣ. Слѣдъ това минахме въ другитѣ стаи и слѣзохме въ двора, постоянно придружени отъ единъ жандаринъ. Това преглеждане трая твърдѣ дълго време, и когато излязахме бѣше съвършено мръкнало. На връщаннето ни, другари ми се сврѣ за нѣколко минути въ администрацията на единъ ежедневенъ вѣстникъ.

Казахъ, че приятели ми имаше много странности, на които азъ се покорявахъ. Той пакъ ми свимна да не говоря нищо относително убийството до пладнѣ на другия день. Въ това време той ненадѣйно ме попита, дали съмъ забвѣлѣзаль нѣщо *особенно* на мѣстото на престъплението. Думата *особенно* той проевнесе съ ударение, отъ което не зная защо ме побиха тръпки.

— Нищо *особенно*, казахъ азъ, — нищо освѣнъ туй, което и двама знаемъ отъ вѣстника.

— Страхъ ме е, — отвърна той, — че вѣстника не е можаль да постигне необикновенния ужасъ на дѣлото. Но да оставимъ на страна неувѣжественитѣ миѣния на тоя знеть. Струва ми се, че именно туй, което представлява тайната необяснима, прави я твърдѣ постижима, — думата ми е за исключителнитѣ обстоятелства на убийството. Полицейскитѣ се смущаватъ отъ отсътствието на видимитѣ причини, не на самото убийство, но на жестокостта на убийството. Сжщо ги смущава видимата невъзможность да се провѣрятъ караящитѣ се гласове, понеже никого не сварили въ стаята, освѣнъ госпожица Еспане убита, а пакъ е нѣмало никаква

възможност да излезе пѣкой не съгледанъ отъ хората на стѣлата. Чудната безредица на стаята, — напѣханото въ комния тѣло съ главата на долу, ужасно смазаното тѣло на старата — венчки ти иѣща, заедно съ оння, които съгледахъ, и още други, които иѣма нужда да казвамъ, сж достатѣчни да парализиратъ дѣятелността на правителственитѣ агенти, и да забъркатъ съвършено концитѣ на прехвалената имъ проникателност. Тѣ сж направили една твърдѣ груба и твърдѣ обикновенна грѣшка: смѣнили сж необикновенното съ необяснимото. Но именно въ уклоненията отъ обикновенния пътъ, разумътъ по пѣкога намира пътя си и отива бърже къмъ истината. При подобни изслѣдвания, каквото и това, не трѣбва толкова да се търси какъ е станало произшествието, ко да се изучи въ що се е то проявило отъ венчко, което е издирено до сега. Съ една рѣчь, лекостѣта, съ която ще раскрия, — или по-право, съ която раскрихъ тайната е именно въ видимата и необяснимостъ въ очитѣ на полицията.

Азъ го погледнахъ въ очитѣ безъ да продумамъ дума.

— Сега, продължи той, като погледна къмъ вратата, азъ чакамъ единъ човѣкъ, който макаръ и да не е сжщия убиецъ, но е свързанъ съ това престѣпление. Възможно е, той да е повиненъ въ ужасѣтъ на това убийство. Мисли, че не е лѣжа въ това предположение, защото именно върху това предположение гради цѣлото разяснение на дѣлото. Ежминутно чакамъ да дойде тоя човѣкъ тука, въ стаята. Възможно е и да не дойде, но все си има иѣкаква възможностъ да дойде. Ако дойде, ще има нужда да се задържи. Ето ви два револвера, които, разбира се, ний знаемъ за какво ни служатъ, когато случая го изисква.

Азъ поехъ револверитѣ, безъ да съзнавамъ добръ какво прави, като едвамъ вѣрвахъ ушитѣ си — въ това време Дюпенъ продължаваше като въ монологъ. Вѣхъ сиомѣналь погорѣ за разсѣяността на движенията му въ такива случаи. Той говорѣше на мене, по гласа му, макаръ не много повиненъ, имаше интонация на човѣкъ, кото говори отъ голѣмо разстояние: очитѣ му съ едно неопредѣленно изражение бѣха устремени къмъ стѣната.

Гласовѣтѣ, които се караха, — казваше той, — гласовѣтѣ, които чука покачениѣ по стѣлата хора, не сж биле на нещастнитѣ жени, — това е твърдѣ ясно. Това ни избавлява

отъ въпроса: дали старата жена е убила дъщеря си, слѣдъ което и сама се самоубила.

Говори за тоя случай само защото обичамъ метода; тъй като снѣтата на госпожа Кенане е била съвършено недостатъчна да панъха тѣлото на дъщеря си въ куминя така, както е било то намѣрено, сетѣвъ, бѣлѣзѣтъ по тѣлото на самата нея съвършено отхвъртитъ каквото и да било предположение за самоубийство. И така, убийството е извършено отъ трети лица, и чутитѣ гласове, сж именно гласове на тия лица.

Позволете да обърна вниманието ви, — не върху показанията относително тия гласове, — по върху *особенността* на тия показания. Не сте ли забѣлѣвали въ тѣхъ нѣщо *особено*?

Азъ забѣлѣзахъ, че до като всички се съгласяваха относително дебелия гласъ, като принадлежащъ на французинъ, голѣмо разногласие имаше относително острия гласъ, или рѣзкия, споредъ опредѣленнето на единъ само свидѣтель.

— Това съставлява очевидността, — каза Дюпенъ, но не особената страна на очевидността. Вий лице не сте забѣлѣвали, — обаче имаше нѣщо за забѣлѣзване. Забѣлѣжете, свидѣтелитѣ се съгласяватъ относително дебелия гласъ; тукъ има единодушие. Но относително острия гласъ има една особеностъ, — и ти не е въ разногласнето, — по въ туй, че и италианца, и испанеца и холандеца, които се мнчатъ да го опипнатъ, всѣкий го отдава на *чужденецъ*, всѣкий увѣрява, че той не е билъ гласъ на неговъ съотечественникъ.

Всѣкий го отдава не на лице, езикътъ на когото му е познатъ, но тъкмо противното. Французина предполага, че гласа принадлежатъ на испанецъ и, *че той би могълъ да различи думитъ, ако би зналъ испански*. Холандеца утвърждава, че гласа принадлежатъ на французинъ; но знайно е, че свидѣтели е непитващъ чрезъ преводникъ, понеже не зналъ фрѣски. Англичанина мисли, че това е билъ гласъ на нѣмецъ, и че *той не разбира нѣмски*. Кверенна е *напълно увѣренъ*, че гласа принадлежатъ на англичанинъ, но че сжди единствено по интонацията, *понеже никакъ не знае английскй*. Италианеца отдава гласа на русинъ, но *той никога не е изорилъ съ лице, родено въ Руссия*. Обаче, другъ единъ французинъ показва по-друго, че гласа принадлежатъ на

италианецъ, *той води това заключение отъ интонацията.* Прочее, гласа трѣбва да е билъ твърдъ неопредѣленъ и страненъ, щото нищо по-друго, освѣтъ тия показання не е могло да се получи. Гласъ, въ интонацията на който гражданитѣ отъ петъ голѣми Европейски държави не сж могли да усѣтятъ нищо тѣмъ познато! Ще ми въразите, че възможно е, гласа да е билъ на ифкой азиатецъ или африканецъ. Азиатци и африканци иѣма що да търсятъ въ Паризъ, но безъ да отричаме възможността на случая, ще обърна просто вниманието ви върху три точки.

Единъ отъ свидѣлитѣ описва гласа: *по-скоро ръжъкъ, отколкото остъръ.* Двама други го опредѣлятъ като *прекъснатъ и нерасенъ.* Тия свидѣтели не сж различили нищо една дума, нищо единъ звукъ подобенъ на дума.

— Не знай, — продължи Дюенъ, — като какво мислите за мене; но не се двоумя да потвърдя, че отъ тая именно частъ на показанието чловѣкъ може да извади справедливи заключения, — отъ показанията отъкосително гласътъ, — дебелъ и острия гласъ — сж твърдѣ достатъчни сами по себе, за да създадатъ подозрѣнието, което би показало вѣсти на непататънието изслѣждане на талията.

— Азъ казахъ: справедливи заключения, по това не изразиха пашълно моята мисль. Некамъ да кажа, че само тия заключения сж допустими и че подозрѣнието нешътва само по себе си, като единствено възможно слѣдствие. Обаче, въ що се състои това подозрѣние, не ще ви кажа сега. Некамъ просто да ви кажа, че това подозрѣние е било повече отъ достатъчно да предаде единъ опредѣленъ характеръ, една положителна насока на слѣдствието, което поискахъ да направя въ стаята.

Сега, да се пресеемъ мислено въ тая стая. Кой предметъ да вземемъ най-напредъ да разгледаме? Изгубваннето на убийцитѣ. Не ще съмишине, — пали, — че никой отъ насъ двама не ѣрва въ свѣрхестественни иѣща. Еване не сж били умъртвени отъ духове. Убийцитѣ сж били същества тѣлесни и сж побѣгнали като прости смъртни.

И какъ другоиче? За щастие, има само единъ начинъ за разглеждане тая точка, и той ще ни докара до едно положително заключение. Да прослѣдимъ, прочее, едно по едно, възможнитѣ начини на побѣгваннето. Ясно е, че убий-

цигѣ съ били въ стаята, гдѣто е намѣрено тѣлото на г-жица Еспане, или поне въ съседна стая, когато хората се въскачваха по стълбата. И така, въ тия двѣ стая трѣбва да търсимъ диритѣ. Полицията е издигала дъскитѣ, отваряла тавана, прегледала е и стѣнитѣ, нищо не е могло да се извлече отъ нейното око. Но азъ не се довъривамъ на очитѣ и и разгледахъ съ моятѣ; никаква подозрителна дирница, напстина, не се оказа. Двѣгѣ врати на стаягѣ, които водятъ въ пруста, бѣха добръ заключени отвѣтрѣ. Сега да видимъ куминитѣ. Ония отъ тѣхъ, които съ обыкновенно широки и високи осемъ-десетъ стъпки надъ печката, презъ тѣхъ не може да мине даже доста дебелъчка котка.

Възможността за побѣгване поне презъ горѣказанитѣ мѣста е не мислима. Да минемъ къмъ прозорцитѣ. Никой не могаль да побѣгне презъ стаята надъ нхтя, не забѣлѣзанъ отъ хората отъ внѣ. И така убийцитѣ *трѣбвало би* да побѣгнатъ презъ задната стая.

Доведени до това заключение по тия несъмнѣлни доводи, като изслѣдователи, ний нѣмаме право да се спираме предъ предполагаемата невъзможность, трѣбва да видимъ, дали тая предполагаема невъзможность въ сжщность сжществува.

Въ стаята има два прозореца. Единия не е затрупанъ съ нѣща, това се хвърля въ очи. Долната частъ на другия е закрыта съ таблата на кревата, които е твърдѣ дебела и досущъ опрѣна о прозореца.

Констатирано е, че първия билъ добръ затворенъ и съ употребили голѣми усилия да го вдигнатъ. Въ черчевето отъ дѣсна страна пробурмили една голѣма дупка, на което мѣсто се оказалъ единъ голѣмъ гвоздѣй, вкованъ до самата главичка. При преглежданнето на другия прозорець сжщо намѣрили такъвъ гвоздѣй, и прозореца е показаль сжщото съпротивление, както първия. Отъ това полицията напълно се увѣрила, че не мислимо е никакво побѣгване презъ тия прозорци и е смѣтала за излишно да извади гвоздѣитѣ и да отвори прозорцитѣ.

Моего изслѣдване бѣ малко по-дълбоко, и то поради причината, която ви казахъ преди малко. Азъ знаехъ, тугъ трѣбване да изтѣзе наявѣ, че невъзможността е само въображаема.

Азъ разсуждавахъ така — à posteriori Убийцитѣ съ по-

бѣгнали презъ тия прозорци. Но щомъ е така то тѣ не *трябвало* би да бѣдять затворени отъстрѣ, както съ ги намѣрили — разсѣждане, което поради очевидността си, е забъркало изследванята на полицията. Обаче, тѣ бѣха добри затворени. Тогава *трябвало* би тѣ сами да се затворятъ. Не можеше да не се предложи това. Отидохъ къмъ незатрупания прозорецъ, извадихъ съ малко затруднение гвоздѣи и се помѣнихъ да издигна черчето. Както и предполагахъ, никакви мои усилия не можаха да сполучатъ. Тогава се убѣрихъ, че туль трѣбва да има рессора (ий). Съ потвърждението на тая ми мисль, потвърждаваха се и послѣднѣ ми относително гвоздѣитѣ, които до тогава имаха до нейдѣ таинственостъ характеръ. Едно внимателно разглеждане ми откри присѣтението на секретний ий. Азъ го натиснахъ и доволень отъ откритието си, не се мъчихъ вече да вдигна прозореца.

Тогава турихъ гвоздѣи въ мѣстото му, и внимателно го прегледахъ. Ако лицето е сложило презъ прозореца и го е спуснало, то ийи щѣне самъ да извърши работата си; но пъкъ кой е намѣтилъ гвоздѣи? Отгolorа бѣ ясенъ, и още повече заинтигаше изследванята ми. Види се, че убийците съ побѣгнали отъ другия прозорецъ. Ако се кажеше, че ийоветѣ и на двата прозорца съ еднакви, то *трябвало* би да има разлика въ самитѣ гвоздѣи, или поне въ начина на турянието имъ. Азъ стъпихъ на кровати и внимателно прегледахъ и другия прозорецъ. Проверихъ ржката си задъ таблата му и внимателно потърсихъ ийи. Намѣрихъ го и го натиснахъ. Както и предполагавъ, той ий не се различава въ нищо отъ първия. Тогава прегледахъ гвоздѣи: той бѣ дебелъ както и първия и също така провериъ до главичката.

Ще кажете, че това ме смути; това означава, че бързате относително мотѣи послѣни. За да достигна цѣльта си, азъ не се отбихъ ни еднакъ отъ пътя си, не изгубихъ нищо на една минута ржководящата дия. Инисване ми само една халка въ веригата. Азъ прослѣдихъ тайната до послѣдната ѣ фаза и тая фаза бѣ *погодна*. Той въ всичко мѣзване на гвоздѣи отъ съвѣдния прозорецъ. Но колкото и да е било това убѣдително въ прѣвъ погледъ, то блѣднѣше предъ главната мисль, че туль именно въ той гвоздѣи се спираше ржководящата дия. Безъ друго, казахъ си азъ, гвоздѣи

трябва да не е здравъ. И дръннахъ главичката, която е малка частъ отъ гвоздѣя остана въ ржката ми. Останалата частъ отъ гвоздѣя си остана въ дупката. Той е билъ счупенъ отъ много време, защото по краищата му имаше ржда. Счуването е било, види се, извършено съ чукъ, защото едната частъ отъ главичката бѣ въдълбана въ черчето. Съединихъ старателно двѣтъ счупени части и получихъ цѣлъ гвоздѣй. Разрѣзва едвѣмъ личеше, тогава понатиснахъ яйъ и понадигнахъ прозореца. Главичката се издигна съ него безъ да закачи о дупката. Нагъ спуснахъ прозореца и гвоздѣя нагъ заприлича на здравъ гвоздѣй.

Тукъ тайната се разясни. Убиеца е побѣгналъ отъ прозореца до кровати. Прозореца се е спусналъ само слѣдъ избѣгналия, или пъкъ е билъ спуснатъ отъ чорѣшка ржа, яйъ го задържалъ и показаното съпротивление при отварянето на прозореца полицията е отдала на гвоздѣя, така щото по-нататъшно изслѣждане се смѣтало за излишно.

Въпроса сега бѣ за пачина на слезаннето. Относително тая точка азъ се задоволихъ отъ разгледването околността на къщата. Нѣщо на петъ раскрача отъ въпросния прозорецъ по стѣната има единъ грѣмоотводъ. Отъ това разстояние никой, по никакъвъ начинъ, не е могаль да достигне прозореца и да влѣзе вътрѣ.

Забѣлѣзаль съмъ, че канацитѣ на прозорци въ най-горнитѣ катове, сж особенни, долгеритѣ ги наричатъ ferrad'es, канади, които нарѣдко сега се правятъ, но които често се срѣщатъ въ старитѣ къщи въ Лионъ и Бордо. Тѣ приличатъ на обикновени врата (състоящи само отъ една половина) съ тая само разлика, че долната частъ е приспособена за да пропуца дневната свѣтина, е направена съ желѣза, за които много добръ може се улови единъ човекъ.

Канацитѣ на въпроснитѣ прозорци сж широки около три и половина стъпки, които, като ги гледахме отвънъ бѣха полуотворени. Възможно е, че и полицията да е разгледала къщата изъ отзадъ. Но като видѣла тия желѣза, тя не е обърнала голѣмо внимание на тая широчина на канака, не ѝ е отдала никаква важность.

Въобще, агентитѣ единъжъ увѣрени, че побѣгването не е могло да стане презъ прозорцитѣ, сж ги прегледали твърдѣ повърхностно.

Но за мене бѣ ясно, че, ако предположимъ канала на прозореца до кровати да бѣха отворени, разстоянието отъ грѣмотвода ще се намали на двѣ и половина стѣнки. Също можеше да се допусне, че съ помощта на необикновена енергия и по жицата на грѣмотвода, се влизаше презъ прозореца вътрѣ въ стаята. На разстояние двѣ и половина стѣнки, (предполагамъ канала свършено отворенъ) желѣзата на прозореца би послужили за крадецътъ като егодно мѣсто за улавяне. Слѣдъ това, като отпусне ръката си отъ грѣмотвода и опрѣ добръ краката си о стѣната, съ засилване той може да надие право въ стаята, и толкова силно да хлопне съ канала, щото да се затвори — като предполагаме самия прозорецъ свършено отворенъ.

Моли, да забѣлѣжите добръ, че азъ говоря тукъ за една необикновена енергия, необходима за такова мъчно и опасно предприятие. Цѣлта ми е първо: да ви покажа, че това може да се направи, и второ: което е *най-главното*, да обърна вниманието ви върху съвѣзмъ *необикновения*, почти свѣрхестественния характеръ на похватността за извършването на тая трудна задача. Почти цѣлата сума, спомената въ показанieto на Минио, е намѣрена по дѣежитѣ въ сандѣчетата. Това трѣбва да унищожи у васъ смѣшната мисль за какъква си *користолоблива цѣль*, мисль, родена въ мозъка на полицията отъ показанията за предаденитѣ на портата пари. Десетъ нѣти по значителни отъ това съвпадение (предаването на паритѣ и убийството, три дена по-диръ това) се срѣщатъ често въ живота ни безъ да орбѣщатъ особено нашето внимание. Обстоятелствата въобще сѣ голѣми съввателни камъци, но нѣти на бѣднитѣ тия мислители, съ малко упражненъ мозъкъ, които даже пѣматъ по-нитне за теорията на вѣроятноститѣ, теория, на която човѣческото знание дължи най-голѣмитѣ си побѣди и открития. Въ случая, който ви занимава, изгубването на паритѣ, предадени всичко преди три дена, би могло да създаде нѣщо по-голѣмо, отъ едно проста съвпадение. Да рѣчемъ, че причината на това убийство сѣ били паритѣ, че това е била цѣлта на убиеца, то какъвъ страхливецъ, глупакъ е билъ тогава той убиецъ, който е забравилъ изведиждъ и цѣлта си и знатото?

Съединете мислено сѣга всичкитѣ точки, на които обър-

пахъ вниманието ви — той особенъ гласъ, тая необикновена енергия, това явно безкористие на едно толкова жестоко убийство. Да разгледаме сега и самото убийство. Ето ви жена удунена и напъхана въ кумния съ главата надолу. Обикновенни убийци не убиватъ така. Още по-малко криятъ тѣ по такъвъ начинъ жертвитѣ си. Въ това вкарване на тѣлото въ пещъта — не ви ли се вижда нѣщо изключително и чудновато — нѣщо, което съвършено не се съгласува съ всичко, което знаемъ изобщо за човѣческитѣ дѣйствия, като предположимъ убийцитѣ даже за най-разваленн хора. Помислете си, каква огромна сила е била необходима за да се напъха тѣлото въ такава тѣсна дунка. Ще кажете, може би, съ езикътъ на единъ юристъ, че преди да представимъ доводитѣ си à fortiori, трѣбване да намалите тая енергия. Това може да е така въ сѣдницата, но разумътъ има свой пахъ. Крайната му цѣль е истината, а пъкъ сега за сега, цѣльта ми е да ви накарамъ да допуснете тая извънредно необикновена енергия, той толкова особенъ остъръ (или рѣзъкъ) и прекъснатъ гласъ, относително който даже двама свидѣтели не сж съгласни, гласъ, въ който не сж могли да схванатъ нито еѣика отъ членораздѣлна рѣчь.

При тия му думи, нѣщо подобно на разумѣне на Дюпеновата мисль, мина бърже презъ мозъка ми. Обаче, безъ да мога да я схвана, сжщо както по нѣкога се върти нѣщо на мозъка, по което не можемъ още да опредѣлимъ.

Приятеля продължаване доводитѣ си.

— Както видѣхме, — каза той, — азъ обърнахъ въпроса отъ побѣгване на влизанне. Намѣренето ми бѣ да покажа, че и едното и другото е възможно. Да се повърнемъ сега къмъ самата стая. Да я разгледаме по-подробно. Чекмеджетата отъ скрината казватъ, че сж били венчани наизвадени и сж били ограбени, но пъкъ имало е нѣща ненокътнати. Това нѣщо е несъвмѣстимо; това може да бѣде само едно просто предположение, и съвършено глупаво — нищо повече. Отъ гдѣ знаемъ ний, че намѣренитѣ нѣща въ чекмеджетата не сж венчкитѣ имъ нѣща? Госпожа Кенане и дъщеря ѣ сж водили животъ съвършено затворенъ, не се виждали съ хора, излизали нарѣдно, изобщо, имали сж малко случаи да мѣняватъ обгѣклото си. Намѣренитѣ нѣща сж най-хубавитѣ каквито, можемъ да си представимъ, сж могли да иматъ тия

жени, и тоя, който е ограбилъ, защо не е взелъ най-хубавитѣ пѣнца? Осѣбихъ това, защо не е взелъ четиритѣ хиляди франка, ами се е нарамилъ съ иране? Златото си стои, щото само съ общитѣ усилия на пѣволокома дупи е могло да се извади отъ нея.

Да обърнемъ сега внимание на другитѣ бѣлѣзи на тая необикновена сила. До печката сѣ намѣрени косми, твърдѣ дебели спончета отъ сини косми. Тѣ сѣ некубнати съ коренитѣ имъ. Вий знаете, каква сила е потребна за да се изстрѣгнатъ отъ главата само двадесетъ или тридесетъ косъма изведиѣжъ. Вий, както и азъ, видѣхме спончетата твърдѣ добръ. На изсѣхналитѣ имъ корени — ужасно пѣнцо! — имаше късчета мѣсо, види се, вслѣдствие на огромната сила, употребена за изстрѣгване, може би, на петъ стотини хиляди косъма за едниѣжъ.

Не само че гърлото на старата е прерѣзано, но и главата е съвсѣмъ отдѣлена отъ труна: оржикето е било едниѣ обикновенъ бръсничъ. Моля, забѣлѣжете тая *животинска* жестокость. Не говори за ранитѣ на госпожа Есване. Г. Дюма и почитаемия му колега, г. Етнелъ, сѣ на мнѣние, че тѣ сѣ произведени съ тѣло оржикъ; и въ тоя случай тѣ сѣ въ правото си. Тѣлото оржикъ, въротно, е било двора, въдѣто е надназа жертвата, отъ прозореца до вратата. Това пѣнцо не е дошло на умъ на полицията, по същата причина, по която е останала незабѣлѣвана и широчината на канацитѣ; понеже, благодарение на гвоздѣитѣ, вниманието имъ съвършено се притѣхнило отъ мисълта, че прозорцитѣ никога не сѣ били отваряни.

Ако сега, — като вземемъ въ внимание и необяснимата безредица на стаята, — съединете наедно представленията за необикновенната похватность, животинската жестокость, безпричинното необикновено, ужасно клане, съвършено не приежко на човѣческа ръка, гласътъ не познатъ за унитѣ на толкова народности, съвършено лишень отъ членораздѣление. Какъ ще ви се покаже всичко това? Каква мисълъ се поражда у васъ?

Азъ осѣтихъ тръпки да ме побиватъ при тоя му въпросъ. — Нѣкой лудъ, — казахъ азъ, — е извършилъ това убийство, нѣкой маниакъ, избѣгналъ отъ близка лудница.

— Да, не е лошо, — отвѣрна той, — мисълта ви е под-

ходилца. Но гласовѣ на лудитѣ даже въ най-дивитѣ имъ пароксизми, никога не могатъ да бѣдатъ подобни на особенния гласъ, чутъ отъ хората на стѣлбата. Лудитѣ все си иматъ пѣваща народностъ, и колкото и да е несвързанъ говора имъ, той е винаги членораздѣленъ. Освѣтъ това, което смитѣ, които сега сж въ ржцѣтъ ми, не приличатъ на косми на лудъ човѣкъ. Азъ извадихъ тия косми отъ свитата въ предемъртни мжки ржка на госпожа Есепе. Кажете какво е мѣстото ви за тѣхъ.

— Дюпенъ! — извикахъ азъ съвършено разблудванъ — тия косми сж съвършено необикновени, — тѣ не сж *човѣшки* косми!

— Азъ не съмъ казалъ че тѣ сж човѣшки, — каза той, — но преди да видимъ заключеніе, искамъ да прегледате тоя матѣкъ рисунѣкъ. То е fac-simile отъ, тѣй определенитѣ въ пѣкои показання, *синитѣ мѣста, и дълбокитѣ дири отъ noktъ* по шията на госпожица Есепе, и които г. Дюма и Етиенъ наричатъ *цѣль редъ дири, повидимому, причинени отъ натисканіе съ noktъ*.

Вий виждате, продължаване приятеля ми, като разгрѣщане книгата върху масата, — че тоя рисунѣкъ поражда представление за една силна ржка. Нищо не дава да се предположи, че прѣститѣ сж се мѣтели. Вѣки прѣстъ е билъ стоятъ на мѣстото си, може би, до самата смъртъ на жертвата. Опитайте сега да туритѣ вашитѣ прѣсти, вѣки отъ тѣхъ въ отговоряющия на него бѣлѣтъ.

Азъ се опитахъ, но безуспѣшно.

— Безъ друго, — каза Дюпенъ, — трѣбва да направимъ тоя опитъ. Книгата е турена върху дѣска, а пѣкъ човѣческото гърло е цилиндрическо. Ето ви едно дърво, което по окръжността си е почти еднакво съ човѣческото гърло. Обвийте книгата около дървото, и възобновете опита.

Азъ направихъ; по мъчнотията бѣ още по-голѣма отъ колкото първия пѣтъ.

— Това, — казахъ азъ, — не сж дири отъ човѣческа ржка.

— Сега, — каза Дюпенъ — прочетете това мѣсто отъ Еюне.

Това бѣ подробно описаніе на голѣмия сивъ Орангутангъ отъ островитѣ на неточна Индия. На вѣчки е извѣстно

голъмия ръстъ, огромната сила и похватностъ, както и девата жестокостъ и способността на подражание у това млекопитающе. Изведиждъ постигнахъ всички ужасъ на убийството.

— Описанието на прѣстѣтъ, — казахъ азъ, слѣдъ като свършихъ четението, — много прилича на нарисуванитѣ бѣлки. Виждамъ, че никой освѣнъ тагъвъ единъ Орангутангъ не е могаль да произведе тия дѣри. Тия спончета сиви косми сж ежнѣ такива, каквито ги описва Кювие. Но не мога да разбера подробноститѣ на тая страшна тайна. Преди всичко, хората сж чули два гласа да се карать, единия отъ които неопровержимо е билъ гласъ на французинъ.

— Това е истина, приемете си въсклицанието, което се срѣща почти въ всѣко показание, — въсклицанието: *mon Dieu*. Тия думи сж характеризирани отъ единъ свидѣтель (Монтани, сладкариня) като думи на укоръ и сърднѣ. Тия именно двѣ думи сж породили у мене надѣждата да разскрия тая тайна. Единъ французинъ безъ друго е присѣтствуваль при това убийство. Може би, — което е най-вѣрно, — той да не е никакъ виновень въ тия жестокости. Орангутанга може да е избѣгаль отъ него. Може би той да го е гониль до самата къща, но при страшнитѣ обстоятелства, които послѣдваха, не е могаль да го хване. Животното е още свободно. Но да свършимъ съ тия предположения, — по-другояче не мога да ги нарѣка, защото съображенията, на които тѣ се основаватъ, не сж достатъчно изтъни и по-добрь е да почакаме да ги потвърди чловѣкъвъ. До тогава ще го разглеждаме само като предположения. Ако въпросния французинъ, споредъ както азъ предполагамъ, е невинень въ тая жестокостъ, то това обзвение, което вчера на връщанне оставихъ въ администрацията на „Свѣтъ“ (вѣстникъ, посвѣтенъ на интереситѣ на мореплаваннето и много разпространень между моряцитѣ), ще го накара да дойде тука.

Той ми даде една хартия, на която имаше писано:

Обзвение: Сутринта рано на... текущия (дена на убийството) въ Булонската гора е нахѣренъ голъмъ, сивъ орангутангъ отъ о. Борнео. Притежатели (както е извѣстно морякъ отъ малтинската флотилня) може да си вземе животното, слѣдъ като каже бѣлѣжитѣ му и като награди достатъчно лицето, което го е нахѣрило и държало при себе си. Адресъ: улица..., №..., Сень-Иерменското предмѣстие.

— Отъ гдѣ знаете, — попитахъ азъ Дюпена, — че човѣка е морякъ и отъ малтийската флотилия?

— Азъ не съмъ увѣренъ още дали е така, — каза той, но ето ви панделка, която по формата на възела и по мазината си, безъ друго е служила за вързване на ония дълги онанни, съ които толкова се гордѣятъ моряцитѣ. При това, не вѣки може да върже така той възелъ, освѣтъ моряцитѣ, особено отъ малтийската флотилия. Това нареченце азъ намѣрихъ долу при грѣмоотхода. Не е възможно то да е принадлежало на пѣкоя отъ жертвитѣ. При това, ако съмъ се изгъгалъ въ предположението си, че французина е морякъ, азъ не причинявамъ никому зло съ обявлението си. Но, ако съмъ напестина позналъ, то печеля съ това много. Французина, който знае за убийството, макаръ и невиненъ, естествено ще се позамисли преди да поиска орангутанга. Той ще си каже: „Азъ съмъ невиненъ, а пѣкъ орангутанга е много скъпъ; — той е почти цѣло богатство въ положението, каквото е моето; защо да го губи? Поради кой слунахъ страхъ отъ опасност? Сега той е въ рѣцѣтъ ми. Намѣренъ е въ Булонската гора, — на голѣмо разстояние отъ мѣстото на престѣждението. Дали ще дойде пѣкому на умъ, че едно грубо животно е извършило това? Полицията за нищо не се свѣща, — тя не е могла да намѣри нито една дирница. Да предположимъ даже, че животното е въ подозрѣние, никой не може да си помисли, че зная това убийство, та да ме осѣдятъ. Най-сетѣ, и най-главното е, че ме *знаятъ*. Авторъ на обявлението ме описва, като притежателъ на маймуната. Само не зная до колко е той увѣренъ въ това.

Ако пѣкъ не се искажа, то мога да привлѣка особено внимание върху толкова съдно животно. А това ще е лоша тактика отъ моя страна, и ще привлѣка вниманието и както върху животно така и върху себе си. Безъ друго трѣбва да отговори на обявлението, да си възвърна орангутанга, и да го държа затворенъ до като венчката тая работа се забрави.“

Въ тая минута чухме стѣжка на стѣбата.

— Првответе се, — каза Дюпенъ, — земете револверитѣ, но не ги показвайте до гдѣто не ви дамъ знакъ.

Долната врата била отворена и гостника бѣ влѣзалъ безъ да позваши и се качване по стѣбата. Като мина пѣколко

стъпала той се сирѣ и като че ли въ перѣнителностъ: сетнѣ почна да слиза пакъ на долу. Дюненъ бърже се винути къмъ вратата, и челоуѣка изгледъ се погачи. Той пакъ той стигна по-рѣнително до вратата и почука.

— Слѣзь, — каза Дюненъ съ весель и дружелюбенъ гласъ.

Слѣзе челоуѣкъ. Отъ всичко се виждаше, че той бѣ морякъ — едъръ и силенъ мъжъ, съ рѣшителностъ въ лицето, което бѣ доста приятно. Много почернѣлото му лице, до половина бѣ покрито отъ мустацитѣ и брадата. Въ ржката си държеше една дебела тояга и никакво друго оръжие. Той челоуѣко ни поздравил: говора му, макаръ и малко смѣсенъ съ швейцарско произношение, показваше го ежидъ нарижанинъ.

— Сѣднете, моли, — каза Дюненъ, — мисля, че сте дошли за орангутанга си. Право да ви кажа, завиждамъ ви: той е забѣлжательно красивъ, и безъ друго много е скъпъ. Какъ мислите, на колко е години?

Матрозина дълбоко си вгледъхна като челоуѣкъ, отъ плѣщитѣ на когото е стоваренъ голѣмъ товаръ, и отвърна съ увѣренъ гласъ:

— Не мога на вѣрзо да ви кажа: но мисля, да имамъ повече отъ четире, петъ години. Тукъ ли е той?

— О, не; имаме егодно мѣсто да го затворимъ тукъ. Той е въ улицато Дюбургъ. Можете утрѣ да го получите. И така, вий предявивате правата си като неговъ притежатель?

— Да, господине, разбира се.

— Паметна, жално ми е да го давамъ, — каза Дюненъ.

— Азъ не мисля, — каза челоуѣка, — че сте се погрижили за него безъ нищо; азъ ще занаяти, колкото трѣбва, за труда на оногova, който го е намѣрилъ.

— Твърдѣ хубаво, — отвърна приятеля му, — паметна право казвахте. Да видимъ сега, какво ще дадете? Чакайте, азъ самъ ще ви кажа какво да е възнаграждението ми: вий ще ми разкажете всичко, което знаете относително убийцитѣ въ улицата Моръ.

Тия думи Дюненъ произнесе тихо и твърдѣ спокойно. Съ ежидата бавност отиде той къмъ вратата, заключи я, и турри ключътъ въ джеба си. Сетнѣ, извади отъ пазвата си единъ револверъ и спокойно го сложи на масата.

Лицето на моряка се изчерви, като че отъ одушаванне. Той скокна на краката си и улови тоягата: слѣдъ минута

той отъ ново се тръгнал на мѣстото си. Той бѣ блѣденъ като мъртвецъ и силно треперѣше. Азъ дълбоко го съжалихъ.

— Приятелю, — каза Дюпенъ съ добродушенъ гласъ, — напразно се противите — уверявамъ ви. Вий не искаме да ви причинимъ никакво зло. Честна дума на единъ благороденъ французинъ, вий нѣмаме никакво лошо намѣрение противъ васъ. Азъ зная много добръ, че вий сте невиненъ въ жестокоститѣ на улицата Моргъ. Обаче, съ това още не казвамъ, че вий сте поне малко свързани съ него.

Отъ малкото, което ви казахъ, трѣбва да заключите, че притеснявамъ неопровержими доказателства. Сега работата е ясна предъ васъ. Вий не сте направили нищо такова, което да имате право да отказвате, което да хвърля на васъ подозрѣние. Вий можахте да крадете безнаказанно; вий не сте били способни даже за кражба. Вий нѣма защо да криете, нѣмате причина да криете каквото и да било. Отъ друга страна, дългътъ на честността ви принуждава да некажете всичко, което ви е известно. Единъ невиненъ чловѣкъ се намира сега затворенъ, обвиненъ въ престѣпленieto, истинския авторъ на което можете да покажете вий.

До като Дюпенъ говорѣше това, матрозина бѣ се носѣвзела малко, но нѣмаше и дия отъ предпаниата му увѣренность.

— Господь да ми е на помощ! — каза той, слѣдъ малко мълчание, — ще некажа всичко, което зная по тази работа; го надали ще хванете вѣра, — безуменъ трѣбване да бѣда, за да си въобрази нѣкога това! Но азъ съмъ невиненъ и ще кажа всичко, което имамъ на сърдцето си, на ако ще да ми коштува това живота.

Ето на гратко това, което той ни разказа: напослѣдъкъ тѣ били въ индийскій архивелагъ. Една чета матрози, между които билъ и той, отишли въ Борнео, вѣзали нахѣтрѣ въ острова, за да направятъ една любителска ескурзия. Той и единъ отъ другаритѣ му уловили орангутанга. Приятеля му умира и животното остава само на него. Слѣдъ голѣми затруднения, поради голѣмата сѣна на животното, той най-сетнѣ сполучва да го докара въ Парижъ и, за да се избави отъ неизбежното любовитство на съседитѣ, старателно го затворилъ въ една стая въ квартирата си, до като оздрави раната на единия му кракъ, която той си направилъ въ вре-

ме на пхтукването имъ. Крайното му намѣрение е било да го продаде.

Една нощъ, или по-прѣо, сутринъ, когато станало убийството, слѣдъ единъ гулий, като се върналъ дома си, той сварилъ животното въ стаята си, избѣгнало отъ съседната стая, гдѣто той го мислѣлъ добрѣ затворено. Цѣло намазано съ сапунъ, съ бръсничъ въ ръка, то слѣдѣло до огледалото и се мъчило да се бръснее, както това навѣрно е видѣло презъ ключалката на вратата, когато се бръснѣлъ господаря му. Като вижда толкова опасно оръдие въ рѣдѣтъ на едно тѣй жестоко животно, способно да го употреби, нѣколко минути челоуѣка оставалъ увлеченъ на мѣстото си, безъ да знае какво да предприеме. Обикновенно той смирявалъ животното и въ най-страшните му бѣшенувания, съ камните; поискалъ да опита това сръдство и тоя пътъ. Щомъ видѣло камшика, животното скоква отъ мѣстото си, излиза отъ стаята, прискачва стѣлбата и презъ единъ, за зноуцастие, отворенъ прозорець, скоква на улицата.

Въ отчаяние, французинътъ се застича слѣдъ маймуната, която съ брасничъ въ ръка се спирала отъ време на време, обръщала се, кривила се на преслѣдателя, оставяла го да я понаблужи, слѣдъ което отново подземала пхтя си. Това траило доста време. По улицѣтъ било съвършено тихо, часѣтъ е билъ около три сутринѣта. При закривяване въ улицата Моргъ, свѣтлината, която падала отъ прозорците на кхцата, въ която живеѣла госпожа Есмане, привлѣча вниманието на животното. То се виуца къмъ кхцата, забѣлѣзва грѣмоотвода и бърже се покачва по него. Улови се о канака, който билъ съвършено разтворенъ, засилва се и скоква право върху таблата на кровати.

Цѣлата тая гимнастика траяла само нѣколко минути. Канака отново се отворилъ отъ удара на задните крака на маймуната при скокването ѝ отъ кровати навътрѣ въ стаята.

Моряка едновременно се зарадвалъ и се обезпокоилъ. Отъ една страна явила му се надѣжда да улови животното. Защото е имало възможность да се загради пхтя за побѣгаанне. Отъ друга — ималъ е доста основание да се обезпокои относително дѣйствието на маймуната въ стаята. Последното съображение накарава челоуѣка бърже да се покачи по

гръмоотвода. За единъ мореплавателъ, не е кой-знай каква мъка да се покачи по единъ гръмоотводъ, но като стигналъ до височината на канака, който се намиралъ доста далеко отъ лѣвата му ръка, той се спрѣлъ въ затруднение. Канака не билъ съвършено разтворенъ. Туй, което е могаль самъ да направи, било, да погледне презъ желѣзата, какво става вътрѣ. Цѣлъ истрѣпалъ отъ ужасъ отъ туй, което му се представило предъ очитѣ, той насмалко цѣлъ да падне отъ гръмоотвода. Тогава именно се раздали виковетѣ верѣдъ поцната тишина, които събудили жителитѣ отъ улицата Моргъ.

Госпожа Есмане и дѣщеря ѝ, облѣчени въ поцнитѣ си дрѣхы, види се, били засти съ пареданнето на пѣкакви си книжа въ горѣпоменатото желѣзно сандѹче, дръннато верѣдъ стаята. То било отворено и венчикитѣ книжа били расплѣтени по дѣскитѣ. Види се, жертвитѣ съдѣли гърбомъ къмъ прозореца, и споредъ времето, между минутата, когато влѣзю животното и оная, когато се раздали виковетѣ, види се, че тѣ не са го съгледали изведнѹжъ. Хлопаннето на канака могло е да се отдаде на вѣтъра.

Когато матрозина погледналъ вътрѣ, странното животно било хванало госпожа Есмане за косата, която била расплѣтена и която тя чепѣла и почнало да я брѣне. Момичето лѣкало прострѣно на земята безъ да издаде звукъ; тя била примрѣла. Виковетѣ и усилията на старата жена, обръщатъ въ яростъ, вѣроятно, миролюбивото расположение на орангутанга. Съ едно бързо движение на мускулестата си ръка, той почти отдѣли съвсѣмъ главата ѝ отъ трупѣтъ. Видѣтъ на кръвта, усилява жестокостта му до безумие. Неври некачатъ отъ очитѣ му, зѣбитѣ му трѣперятъ. Той се хвърли върху тѣлото на младата, влива си страннитѣ покте въ гърлото ѝ, и не ги махва, до като тя не издѣхне. Блуждающитѣ му очи въ това време падатъ върху таблата на кровати до прозореца, надъ който съглежда помъртѣлото отъ ужасъ лице на господаря си.

Яростта на животното, което безъ друго си представи въ това време странния каминикъ, приминава изведнѹжъ въ страхъ. Като знае, че заслужава наказание, той побързва да скрие гързавитѣ слѣди на дѣлото си, и скачайки изъ цѣлата стая, въ силно нервно възбуждене, той сваля венчко, което

му се изпречва, също навива и дюпелитъ отъ кревата. Най-сетнѣ се парамва съ тѣлото на госпожицата и го навива въ кумини така, както то е намбрено; сетнѣ тѣлото на старата, на която бѣ отръзали главата, хвърля отъ прозореца долу.

Тукъ се свършва разказа. Орангутанга види се е побѣгналъ отъ стаята по грѣмоотвода, и тъкмо преди да ергошилъ портата. Като минавалъ презъ прозореца, види се, пакъ го е затворилъ. Той билъ намбренъ по-късно отъ самия си господарь, който доста скъпо го продалъ на Ботаническата градина.

Като разказахме историтта на убийството на началника на полицията, Лебонъ немедленно биде пустилъ отъ затвора. Той бѣлостителъ, макаръ и да е билъ въ добри отношения съ приятеля ми, неможѣ свършено да сврие неудоволствието си, като видѣ работата какъ е била, и непуена двѣ-три подправки опонентелно манията на пѣкон хора да се мѣсятъ въ негови работи.

— Оставете го, — каза Дюпенъ, който разсѣди за по-добъръ да прихвѣти. — Цѣла си бърбори, да поуспокои съзвѣстѣта си. Драго ми е, че го разбихъ въ собствената му областъ. Че не можатъ да разкрие тайната, пѣмане що да се чудимъ; защото, наистина, нашия началникъ има малко плитичекъ мозъкъ за да може да бѣде дълбокъ. Знанието му е безъ основа. То е само глава безъ тѣло, като картинитѣ на богинята Лаверна, или, ако щете, само глава и плещи, като рибата трѣска. Но все пакъ е добъръ човѣчекъ. Особенно ми се харесва тай му надутостъ, на която дължи славата си на гений, говоря за манията му: *да отрича туй, което е и да се разпространява върху туй, което не е.*

№ 134

ПОДНОРІТЪ НА ОБЩЕСТВОТО.

ДРАМА ВЪ ЧЕТИРИ ДѢЙСТВІЯ.

ОТЪ

ХЕНРИХЪ ИЗЗЕНЪ

Отъ нѣмския преводъ на Вилхелмъ Ланге.

Шуменъ.

1893